

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 9. De circumstantia, Quando, seu temporis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

34. constituit, ut notat idem Nauarr. in citato num. 48.
 Secundus casus est, quando durante eodem inferiori voluntatis actu, opus externum ab ipso procedens, & quo adimpletur eadem voluntas, constat actibus interruptis. Licet enim diuersi sint in genere naturæ; tamen in genere morum, vnum numero peccatum constituunt, per ordinem ad vnam numero voluntatem ad quam implendam exercentur: sicut ligna & lapides, ac cætera eiusmodi, quæ res sunt diuersæ in genere naturæ, constituunt vnam numero domum in genere artificij, per ordinem ad vnam structuram habitatorum hominum accommodatam constituendam. Ad quem casum illustrandum Nauarr. sumit exemplum ex cap. Cum pro causa, De sententia excomm. de eo qui verberauit Clericum in dormitorio, & postea eundem verberando traxit per claustrum: qui quamuis dum verberando traheret, pluries percussisset, semel tamen incurrit in excommunicationem, quasi semel tantum percussisset.
35. Tertius casus est: quando interrupti actus sunt tantum via ad aliquod peccatum vnum numero: nec aliam malitiam habent, quam ab illo derivatam, tanquam à fine in quem ordinantur sicut media destinata ad illud consummandum. Exemplum est de eo qui volens aliquem occidere, accipit arma, conscendit equum, famulos ad perpetrandum faciendus iam paratos, conuocat, longum iter facit, & tandem occidit. Hæc enim omnia in genere morum mala sunt per vnam numero malitiam iniustæ occisionis, in quam cætera illa ordinantur, & ideo constituunt vnum numero peccatum homicidij: etiamsi in genere naturæ sint diuersa, nec continuatæ actiones.
- Cæterum dubitari non potest, quin hic modus aggravationis peccati, sit intra eandem speciem perinde ac præcedens, cum sit ipsa eiusdem peccati iteratio. An autem vtraque talis aggravatio possit fieri in infinitum, ita scilicet vt de veniali per continuationem aut iterationem, fiat tandem mortale; differendum est in sequentem librum vbi id in cap. vltimo explicabitur.

CAPVT IX.

De circumstantia Quando, seu temporis.

SVMMARIVM.

36. *Conditio constituens circumstantiam Quando.*
37. *Peccatum commissum ex contemptu temporis sacri, inde aggravatur, mutando speciem.*
38. *Circumstantia temporis tunc aggravat peccatum mutando speciem, cum id committitur, quod in eo fieri prohibitum est speciali præcepto.*
39. *Immo aggravat quodcumque peccatum in eo commissum.*
60. *Controversia, An talis aggravatio sit in infinitum mutando speciem.*
61. *Ratio difficultatis.*
62. *Pars negans probabilior esse ostenditur.*
63. *Opus feruile, nec vt prohibitum in veteri lege, nec propriè sumptum, sic extenditur sua significatione, vt complectatur peccatum.*
64. *Præceptum de obseruatione diei festi, non iniungit animæ sanctificationem, sed ad eam vt ad finem instituitur.*
36. **V**na præcipuè est temporis conditio ex qua peccatum in eo commissum aggravari censetur; nempe ipsum esse sacrum, seu destinatum cultui diuino, sicut sunt dies festi: in quibus ex speciali Ecclesiæ præcepto tenemur tum ab omni opere feruili abstinere, ex cap. Licet de festis: tum Missam audire ex cap. Missas, De consecr. dist. 1. Sunt etiam tempora in quibus ab Ecclesia ieiunium indicitur; vt Quadragesima de consecr. dist. 5. cap. Quadragesima & quatuor tempora de consecr. dist. 76. per plures Canones; itemque vigilie quarundam solemnitatù per c. 1. & 2. De obseruat. ieiuniorù.
37. Cæterum tria in hac re sunt certa. Primum est: omne peccatum in die festo vel deputato orationi, factum in contemptum temporis sacri, inde aggravari mutando speciem. Ratio est, quia tunc peccato additur contemptus; qui dicitur positivus & actualis, habens, vt in sequent. lib. exponetur, specialem & a cæteris distinctam peccati rationem. Sicque intelligi potest quod Nauarr. docet ad idem principium cap. Consideret, nu. 33. Si quis die festo vel deputato orationi aut ieiunio morta-

liter peccet, cum intentione ac proposito violandi festum, vel frangendi ieiunium vel orationem cui tale tempus deputatur reddendi mutilam; peccatum ipsius in aliam speciem transferri.

Alterum est (quod Syluester insinuat in verbo *Circumstantia quæst. vltima*) illud peccatum ex circumstantia temporis augeri mutando speciem, cuius materiale ex tempore in quo perpetratur, repugnantiam habet cum aliquo speciali præcepto: vt in die festo euertere domum inimici, vel veteri ipsius segetes furandi causa. Nam hæc peccata contra iustitiam commissa, pro materiali habent opus feruile, quod speciali Ecclesiæ præcepto prohibetur fieri in die festo. Idem est iudicium de peccato gulae in esu immoderato caninum die ieiunii: & de voluntaria cogitatione vel confabulatione turpi, qua quis occupatus tempore Missæ, omittit attentionem & eleuationem mentis ad Deum, quam id tempus exigit.

Postremum est, quod loco cit. Nauarr. expressit: peccatum commissum in die festo, vel deputato orationi, aut ieiunio, ceteris paribus esse grauius ex circumstantia temporis, propter quandam irreuerentiam. Id quod indicatur in eod. cap. Consideret cum inter conditiones aggravantes fornicationem, de quibus fornicantem panitere oportet, ponitur; si turpitudinem suam peregit tempore orationi constituto, aut in festiuitate Sanctorum aut in tempore ieiunii.

In controversia autem versatur; Num istius generis aggravatio sit in infinitum mutando speciem: ita vt omnis ille qui peccat mortaliter in die festo, duplex peccatum mortale committat, quorum vnum ex obiecto, & alterum ex ea de qua agimus temporis sacri circumstantia, contrahatur. Quæ controversiam fufius tractant Nauarr. ad princ. cit. cap. Consideret num. 21. & aliquot seq. Itemque Franciscus Suarez in primo volumine operis de religione lib. 2. ca. 18. Cordub. in lib. 1. quæstionum quæst. 6. vbi sequitur sententiam Alexandri Halensis & aliquot aliorum quos commemorat, & post ipsum Suarez, existimantium circumstantiam temporis sacri, peccatum in ipso commissum, aggravare mutando speciem, Nauarr. vero, tum loco cit. tum etiam in Enchir. ca. 6. nu. 9. contrariam sententiam amplectitur, sicut faciunt communiter recentiores cum Caiet. & Syluest. locis ab ipso Nauarr. in Enchirid. citatis & adhuc quoad Caiet. in tomo primo opusculi tract. 18. quæst. 3. & quoad Syluestrum in verbo Confessio 1. quæst. 10. Item cum Soto lib. 2. De iust. & iure quæst. 4. art. 4. & Cano. in Relect. De penitentia in parte sexta. Tabiena in verbo Circumstantia num. 11. Couar. ad cap. Alma mater 1. par. §. quinto num. 3.

Ratio autem difficultatis tota in hoc consistit, quod speciali præcepto prohibeamur opus feruile facere in die festo; opus quæ feruile dici possit non tantum de mechanico, verum etiam de peccato: quod facere, feruile esse constat per illud Ioan. 8. Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Cordubensis ergo cum illis quos sequitur, nomine operis feruili, præter opus mechanicum, sine, vt ille habet ex Abulensi, præter operationem laboriosam executionis facultatis corporeæ, vult in ea prohibitione comprehendere peccatum: ita vt tam hoc, quam illud faciendo, violeat præceptum speciale de sanctificatione diei festi. Nauarr. vero & ceteri negantes peccatum illo nomine comprehendere, præter negat prædicti præcepti transgressionem, peccatum in die festo perpetratum aggravari mortaliter speciem mutando.

Quæ quidem sententia probabilior est: quia præceptum de abstinendo ab opere feruili in die festo non est Christianis datum tam arctum, quam datum fuit Iudæis, vt D. Thomas 2. 2. quæst. 122. ar. 4. ad 4. confirmat. Tum ex eo quod nobis quædam liceant die festo quæ illis non licebant: vt cibos parare, iter facere, & quædam alia. Tum quod in iis quæ die festo non licent, prohibita que sunt, facilius propter necessitatem nobiscum dispensentur, quam fuerit dispensatum cum illis. Et hoc quia dies festus illis fuit figura futurorum: nobis verò non est. Atque figuram, eo quod pertinet ad professionem veritatis, ne quidem in modico præterire oporteat. Iam verò Iudæis per præceptum de abstinendo ab opere feruili, fuisse tantum prohibitum opus externum, manifestum est ex cap. 20. Exodi, cum dicitur: Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua: septimo autem die Sabbathum Domini est. Non facies omnè opus in eo, tu & filius tuus: filia tua, seruus

tuus, & ancilla tua, iumentum tuum, & advena qui est intra portas tuas. Hæc enim verba, quæ penè eadem repetuntur in Deut. cap. 5. aperte indicant illa sola opera fuisse Iudeis prohibita in die festo, quæ aliis diebus facere licebat.

Cum ergo nunquam liceat facere peccatum mortale; cap. Itane 22. quæst. 5. sanè sub nomine operis quod speciali præcepto Iudæi prohibebantur in die festo facere, non comprehenditur; sed solum opus externum laboriosum: quod patri cum filiis, domino cum servis, atque adeò cum iuuen- to commune est. Deinde in præceptis moralibus voces sunt accipiendæ in proprio sensu: maxime quando præceptum est pænale: siquidem eæ pænæ proprium casum non excedunt. ex cap. Pænæ, De pœnitentia, distinet. 1. pænaleque esse præceptum de non faciendo opere simili in die festo Navar. ad idem princip. cap. Consideret. num. 24. confirmat ex eo quod infligit transgressori pœnam æternam.

Iam verò opus servile de peccato non dicitur propriè, sed solum mysticè, & per quandam similitudinem. Ergo peccatum non prohibetur per præceptum de non faciendo opere servili in die festo. Minor probatur: quia cum servile dicatur, quoad servum pertinet; servile propriè eatenus aliquid dicitur, quatenus; propriè ad servum pertinet, ut rectè notat D. Thomas in eod. loco ad tertium. Peccatum verò non est quid tale cum æquè sit liberorum, ac servorum. Quod ergo Ioan. 8. dicitur. Qui facit peccatum servus est peccati] intelligi debet non propriè, sed mysticè: sicut intelligitur quòd in Epist. ad Ephes. cap. 5. avaritia dicitur idolorum servitus] prout idem D. Thomas docet in præcept. qu. 118. art. 5. ad 4. Intelligitur etiam illud quod dicitur à Beda lib. 3. in Lucam cap. 43. in fine, Magni Reges sunt qui tentationum suarum motibus, nõ consentiendo succumbere, sed regendo præesse novèrunt. Sunt enim reges non quidem propriè, sed solum metaphoricè, quando quidem multi vitilis mancipati, Reges sunt propriè; & multi præditi bonis motibus, sunt propriè servii.

64. Postremò (vt D. Thomas in corpore citat. art. 4. argumentatur)

Quoniam homo ad cultum interiore, qui oratione, ac devotione constat, magis inducitur Spiritus sancti instinctu, quam exteriori impulsu: præceptum de sanctificatione diei festi datum est tantum de cultu Dei externo, id est, de cultu secundum aliquod sensibile signum; quod nobis ex Ecclesiæ determinatione, est tum audire missam: pro eo quod Iudæis fuit varia offerre sacrificia præsignificatio illius incruentum quod in Missa offertur; tum cessare ab externo opere servili. Quare interior sanctificatio animi, non pertinet ad tale præceptum nisi tanquam finis illius externus: siue, quod eodem recidit, non est id quod præcipitur: sed tantum id, quod a præcipiente intenditur; nempe in ducere nos ad servitium Domino in sanctitate, ac mente requiescendum in illo, cum abstinètia ab omni peccato: prout omni etiam die, nec tantum festo faciendum est; iuxta generalissimum præceptum declinandè malo, & faciendi bonum.

Et verò si sanctificatio animæ non præcipitur specialiter per dictum præceptum de sanctificatione diei festi; nec per illud specialiter prohibetur perpetratio peccati mortalis ei contraria. Hæc enim temerò consequuntur. Aliquid præcepto aliquo præcipi: & quod illi contrarium fuerit per idem prohiberi. Nam eo ipso, quod iubemur cessare ab opere servili die festo, prohibemur facere opus servile, quod contrarium est. Ac dato casu, qualis est necessitas sufficiens, in quo Ecclesiæ non censetur illud iubere, nec censetur istud prohibere. Itaque si interior animæ sanctificatio non est de numero eorum quæ per dictum præceptum specialiter præcipiuntur; neque interior animæ contaminatio illi contraria, de numero est eorum; quæ per idem præceptum specialiter prohibentur: ita vt dicendum non sit, peccantem mortaliter in die festo, committere duplex peccatum mortale: quorum alterum in transgressione præcepti de sanctificatione diei festi consistat.

Neque est quod quis opponat tali præcepto sanctificationem animæ satis præcipi dum in eam tanquam in finem præcipitur ante memoratus exterior cultus. Nam vt communiter admittit notat Navar. ad sepe memoratum principium ca. Consideret num. 28. finis præcepti non est in præcepto; adeo vt sola præcepta de charitate (quæ finis est præcepti ex priori ad Ti-

mosh. cap. 1.) denter de fine aliorum præceptorum, non item ipsa alia præcepta. De qua re D. Thomas 2. 2. quæst. 44. art. 1.

CAPVT VLTIMVM.

De circumstantia Circa quid, seu obiecti.

S V M M A R I V M.

65. Conditiones consiuentis aggravantem circumstantiam obiecti, cum ipsum res quadam est.
66. Consiuentes, cum obiectum ipsum, est persona.
67. Ex tali circumstantia aggravari peccatum, habetur ex doctrina D. Thomæ.
68. Eidem doctrinæ addit restrictio.
69. Qualiter indicandum sit, An istiusmodi circumstantia aggravet peccatum mutando speciem, vel intra eandem speciem.

65. Cvm obiectum circa quod humanus actus exercetur sit, vel res, vel persona aliqua, vt habitum est in præced. c. 2. Hæc circumstantia debet esse accidens vel rei, vel personæ circa quam peccatur.

Atque accidens rei solet, cum aggravat peccatum eiusmodi esse, ex quo res ita eminentiam quandam habet. Id quod potest contingere primo ipsi rei in se consideratæ: sicut contingit bono villi, tam honorario, quam pecuniario; ex eo, quod ipsum sit in maiori quantitate, aut maioris sit valoris: aut sit in maiori hominum æstimatione: per quæ aggravantur furtum, detractio, & alia id genus peccata. Contingit item munus, & officii publicis ex difficultate maiore, ipsa rectè gerendi: per quam aggravantur peccata eorum qui illa vel committunt indignis, vel admittunt indigni. Secundò, id contingere potest rei consideratæ in ordine ad Deum; vt contingit pecuniæ, vestis, aut alteri suppellectili ex eo quod sit consecrata Deo. Potest item id contingere in ordine ad proximum; ad quem res ipsa pertinet: vt pecuniæ vel alii id genus, ex eo, quod sit pauperis. Ex quo utroque genere accidentis furtum aggravari patet: quia peccatum censetur gravius, cum est rei aliqua conditione vestitæ; quam cum est alterius rei, omnino æqualis non vestitæ simili conditione. Sic furtum ipsum decem nummorum aureorum de pecunia Deo consecrata, aut de pecunia hominis pauperis, gravius est, quam de pecunia prophana hominis divitis: quia continet maiorem repugnantiam cum recta ratione.

Accidens verò personæ in quam peccatur, aggravans peccatum, solet esse aliquid in quo persona ipsa excellit. Cum autem persona tribus modis excellere possit, primo in ordine ad Deum: nempe quia coniunctior est Deo ratione sanctitatis, vel officij ad quod obeundum consecratur Deo. Secundò, in ordine ad nos: nempe, quia nobis coniunctior est naturali necessitudine, vel collatis beneficiis. Tertio in ordine ad proximum: nempe, quia est persona in qua plures læduntur.

Cum, inquam, hæc ita sint, D. Thomas 1. 2. quæst. 73. art. 9. peccatum aggravari ex personæ, in qua peccatur excellentia primi modi, probat: quia iniuria illata personæ coniunctæ cum Deo ratione virtutis vel officij, redundat in Deum ipsum, iuxta illud Zachariæ 2. Qui vos tetigerit, tangit pupillam oculi mei. Vnde sequitur peccatum gravius esse, quam cæteris paribus alias esset: ac tantò gravius, quantò coniunctior Deo fuerit persona contra quam committitur.

Ex excellentia item secundi modi aggravari docet quia peccans in personam coniunctam sibi naturali necessitudine aut beneficiis, aut quacumque alia coniunctione, censetur peccare in seipsum: & per consequens gravius, nequioreque voluntate peccare, quam cæteris paribus alias peccaret, iuxta illud Ecclesiastici 14. Qui sibi nequam est, cui alij bonus erit: Atque adeo quò talis pectora fuerit peccanti coniunctior, quam alia, sicut est pater, quam frater; & hic, quam cognatus: aut quo maiora beneficia contulit vna persona, quam alia persona; aut quò est alia ratione magis coniuncta: eò peccatum in eam commissum gravius esse.

Si opponas; Nullum esse tam coniunctum, quam quemque sibi ipsi; minus tamen quemque peccare sibi damnatum inferendo, quam alteri: vt occidendo equum suum, quam